

כָּל זֶה אֵינוֹ מְשַׁל וְלֹא חֵלוֹם
זֶה נֶכּוֹן כְּאוֹר בְּצִהְרֵימָם

יוֹמוֹ אֵל יִם

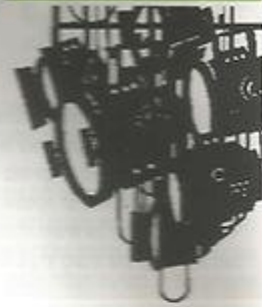
נתון לימאי ועובדי אל-ים

גליון מס' 97

תשרי, תשנ"ב

ספטמבר 1991

זרקור על

מלח נשיר

אסאפאו רדה

העולים מאתיופיה שהגיעו ארצה לפני מספר חודשים במבצע "שלמה" הם עדיין חידה גדולה עבורנו. אף אחד אינו יודע איך יסתגלו לחיים החדשים, איך ייקלטו בחברה ובעבודה, מתי ילמדו את השפה, מתי יבינו את הבעייתיות והמורכבות של המציאות כאן והאם יצליחו להזדהות עם הסובב אותם ולחוש, כי הם חלק בלתי-נפרד מן העניין הגדול והסבוך הקרוי מדינת ישראל. דבר אחד ברור מעל לכל ספק: אם המודל להשתלבותו של אתיופי במדינת ישראל הוא אסאפאו רדה העניינים יסתדרו להם מהר מאוד וטוב מאוד.

נכון, אסאפאו רדה, מטבעו, איננו בדיוק השילה האתיופי הממוצע. הוא ותיק, הוא חזק, הוא ימאי והוא אפילו איננו יהודי. לעומת זאת הוא שמח בחלקו, אין לו טענות לאף אחד, הוא אוהב את הארץ אהבה עזה ולא מתבייש לומר בקול רם: "אני ציוני!" אבל זה בעצם כבר סוף הסיפור וצריך להתחיל מהתחלה.

אסאפאו רדה נולד באסמרה בירת חבל אריתריאה שבאתיופיה. זה היה לפני 39 שנים, אם כי הגיל הרשמי שלו הוא 42, ועוד נגיע לכך. בהיותו נער קטן נפטר אביו והוא עבר לחיות עם אחד הדודים. אותו דוד היה איש אמיד מאוד והחזיק מאפייה ובית מלון. אסאפאו למד ביום בבית הספר ובערב עבד במאפייה של הדוד. המשפחה בנתה הרבה על הבחור הצעיר והמבטיח ולכן, מייד כשסיים את לימודיו בתיכון, הוא נשלח על-ידי הדוד לאדיס אבבה כדי להקים שם מפעל לייצור חומץ.

אבל עסקים לא היו בדיוק הדבר שבראש של יודו, מה גם שבגיל 19 מעדיפים, כידוע, יין על-פני חומץ. וכך, במקום לגלגל את העניינים העסקיים של המשפחה התגלגל אסאפאו ממועדון לילה אחד למשנהו ופיזר בנדיבות את כספו של הדוד על כל בילוי מזדמן.

החיים הטובים היו עשויים להימשך לנצח, אלא שבאסמרה הבחינו פתאום, משום מה, שהסניף באדיס אבבה לא מתקדם. היו קצת עניינים ובעיות וכעסים וגם הכסף הפסיק לזרום כמקודם. חוץ מזה, לאסאפאו די נמאס מחיי הבטלנות ובאותו זמן גם הגיעה פתאום גלוייה מישראל עם תמונה של משה דיין.

זהו פרט מרכזי בסיפורנו ולכן חייבים לעצור כאן לרגע ולתת הסבר. בעודו ילד כבר שמע אסאפאו על ישראל והסיפורים שהגיעו לאוזניו הדליקו את הדמיון: על מלחמת ששת הימים, שבה הביסה ישראל את כל אויביה בתוך שעות ספורות; על אלי כהן, המרגל מישראל, שנשתל עמוק בתוך הצמרת הסורית ושיידר במשך שנים מידע לוהט מדמשק היישר לתל-אביב, ועוד ועוד. אבל ראש וראשון לגיבורים היה משה דיין. האיש יוצא הדופן והכריזמטי הזה הלהיב רבים רבים בכל רחבי העולם וגם את אסאפאו רדה הצעיר באדיס אבבה.

את הגלוייה עם תמונתו של דיין שלח חבר ילדות שעבד בישראל והוא גם שפיתה את אסאפאו לבוא לשם.

מעריצים מושבעים לא זקוקים להרבה שכנוע ואסאפאו החליט, שהוא יוצא לישראל ללמוד שם חקלאות. אבל בשביל לצאת צריך, כידוע, דרכון ובשביל לקבל דרכון צריך, כידוע, להיות בן 23 לפחות. לאסאפאו בן ה-20 חסרו 3 שנים, אז הוא הצהיר שגילו 23 - והדרכון ניתן לו בלא כל בעיות.

עם הדרכון ביד חזר הבחור לאסמרה כדי להיפרד מהמשפחה. ואז - צרה צרורה - הדוד הטוב והמיטיב, שראה את תקוות המשפחה חומקת לו מבין הידיים, לקח את הדרכון וטמן אותו בתוך הכספת. נחסוך לכם את תיאור המריבה הקשה שהיתה שם ורק נספר, שבסופה עזב אסאפאו בועס את בני משפחתו ומאז, למעשה, לא נפגשו עוד. הוא חזר לאדיס אבבה, שיחד כמה פקידים נכונים במשרד הפנים ועד מהרה היה בידיו דרכון נוסף כשר למהדרין, שאותו כבר לא הראה לאף אחד. באחד מערבי שבת בראשית 1973 נחת מטוס בנמל התעופה בן-גוריון וממנו ירד, כילו נפגש ורגש, האתיופי הצעיר אסאפאו רדה. מתחיל פרק שני.

הפרק השני נפתח עם אכזבה גדולה. אסאפאו הלהב חיפש ברחובות תל-אביב צנתנים חבושי, כומתות אדומות, טייסים לבושי סרבלים, חיילות אוחות ב"עווי" - ולא מצא. המציאות שנשקפה לעיניו נראתה פתאום כל-כך שונה מן הפנטזיות שרקם, עד שאחרי פחות משבוע הוא חשב לעזוב. החברים הספורים שאיתו ציננו את התסכול ולימדו אותו מילה עברית חשובה מאוד - "סבלנות".

אסאפאו נסע לחיפה לבקר חבר ימאי וקיבל ממנו סמינר מרוכז על נפלאות ההפלגה. כשהרגיש איך הוא הולך ונשבה בקסמי הים הוא נזכר פתאום במטרת בואו לישראל: "באתי ללמוד חקלאות", אמר. החבר הביט בו בביטול, כאילו איך הוא בכלל מעז להשוות בין חליבת פרות לבין מסע הרפתקאות בים הקריבי או בחופי סין, וענה: "חקלאות תלמד אחר כך!" הפר נפל.

בתוך שבוע ימים כבר נמצא אסאפאו על סיפון המיכלית מריקו. כעבור מספר חודשים פרצה מלחמת יום הכיפורים והחברה איפשרה לכל ימאי זר להתיר את החוזה ולדרת לחוף. על המאוריציוס היתה קבוצה גדולה של ימאים אתיופים וכולם כאיש אחד דחו את ההצעה והכריזו: "אנחנו

"האוניות הלבנות" של אל-ים

הסוודרים לומדים את מלאכת הטעינה על מטען אונייתנו, על כל המשתמע מכך.

על יחסי המיוחד לגלעד באותה תקופה, ניתן ללמוד מהתיאור הבא: לאחר שנגעתי מההתרגשות שבפגישה עם בני משפחתי, נכנס לתאי נר אליהו ברכה ובישר לי בשמחה רבה, כי הוחלט שעלי לעבור לאונייה החדשה הר-קסטל, העומדת לפני השקתה למים. אני זוכר, כאילו היה זה היום, כיצד הודעתי למר ברכה, כי אין בדעתי לעזוב את

האונייה. ודאי לא לאחר שהתאהבתי בה. אני חושב שזו היתה ההגדרה הנכונה: את הר-גלעד אהבתי. מר ברכה לבטח השתומם על סידורי זה, אך בסופו של דבר התרצה. נשארתי באונייה לארבעה חודשים נוספים עם האנשים שאותם למדתי להכיר ושאתם היה כף להפליג.

הר-גלעד נגלתה לי לראשונה בנמל קייפטאון לשם הוטסנו - שלשה קצינים צעירים - להחלפת צוות, בקיץ '65. כרוב אוניות הקיור בתקופה הזו, גם הר-גלעד היתה חכרה לחברה השבדית להובלה בקיור סוודן סאלן. כמו אוניות הקיור הן שנמכרו - ואולי אף נשלחו לגריטה במרוצת השנים - גם סאלן אינה קיימת עוד.

היא היתה אונייה לבנה במעמס של פחות מ-6,000 טון. יאכטה! אך שלא כאוניות ישראליות לבנות אחרות, שהיו מסוג שונה לחלוטין - הלא הן אוניות הנוסעים - הר-גלעד היתה אוניית משא לבנה. הובלנו בנות, פרי הדר, בשר קפוא, דגים קפואים, מכוניות ומטען כללי בכל מקום בתבל בו נמצא מטען.

למרות זאת, היתה התייחסות שונה לאוניות אלו על-ידי מי שבאו מאוניות הציור או מה"הרים" הזכורות לטוב. אני זוכר, כיצד באחת האוניות שאליה הועברתי כקצין זיכר

הסיפור אודות אוניות הבנות הינו גם סיפור אודות אנשים ואודות מסעות רחוקים וארוכים למקומות שאין מפליגים לשם עוד. מסעות סחר נוד. בשנים הן יצאו לים לתקופות ארוכות והקצינים הוטרם חתמו על חוזה לשנה עם אומציה להארכתו בשלושה חודשים נוספים. לעומתם, הקצינים הבכירים "נהנו" מתקופת שהות מקוצרת מחוץ לבית ושירתו באוניות סחר הנוד "רק" שמונה או תשעה חודשים בטרם הוחזרו ארצה. ואני, ארבעה עשר חודשים שידתתי על הר גלעד - אוניית הראשונה באל-ים, בטרם הוחזרתי ארצה באונייה אחרת. אני מוריד ממדף הספרים את גיליון מס' 15 של יומן אל-ים. יולי 1966. הר-גלעד מגיעה לאחר שלוש שנים לנמל ישראלי - נמל אשדוד. הנה בתמונה רב-החובל ג'ורג' נויגברון המנחה ואנחנו אנשי הצוות. ההתרגשות על האונייה לקראת ההגעה רבה: זה עשרה חודשים שאנ משרת באונייה זו בטרם חזרה הבייתה. גם בנמל התרגשות. נמל אשדוד אז הוא בתחילת דרכו

מאת שחר פודולי

זמן רב שאני רוצה לאחוז בעט ולכתוב אודות האוניות הלבנות ההן - הלא הן אוניות הקיור, אשר נקראו בפינו "אוניות הבנות".

ארבע היו הן אוניות הבנות של אל-ים: הר-גלעד והר-רמון ואחריהן הר-בשן והר-בוקר (לשעבר פאסיפיק-ארו ואתלנטיק-ארו, אשר

נרכשו מסומרפין בסוף שנות השישים והצטרפו לצי).

האירוע שדרבן אותי להתחיל בכתובה היתה כתבה אשר שודרה לפני חודשים אחדים בטלוויזיה הישראלית ועניינה: הספנות הישראלית ודמות הימאי הישראלי באוניות המודרניות. התוכנית התמקדה משום מה באוניות חברת הספנות צים ואולי, שלא במתכוון, נבחרה אונייה "עייפה" במקצת.

דעתי היא, כי הכתבה החטיאה במובן הזה את המטרה ולא יכולתי להימנע מלערוך השוואות. נכון, איני מפליג עוד מזה שנים אחדות, אך עיסוקי מביא אותי במגע מדי יום עם האנשים שאיתם הפלגתי בים ועם אנשים אחרים הממשיכים באותה הדרך ואני יודע, כי יש גם אוניות אחרות וימאים שונים. או אולי היו אוניות אחרות ואנשים אחרים?...

שחר פודולי, שמאי ימי ואקיאונטרף, היה נעבר וחובל ראשון בחברת אל-ים.

הרשתות והמלכודות שלה בריבונות
המדינה הישראלית ביותר באונייה.
את בעיות הסביבתיות והמדיניות
להתמצא במדינה. גם אתה לתקוע אפר
בכל יציאת באונייה, אשר אותה שמר
מכל משמר. ואי לו למי שלא ציית
במדינה. בכל זאת, היתה לו בעייה
קטנה: לעיתים, היה מופיע עם אף
אדום. אני מוכן להישבע, כי מעולם
לא מצאתי אותו בגולפיץ.

ריינולדס הנהיג תחרויות קליעה
למטרה בחיציים: "דארט" נוסח
המאבים של אנגליה. והיו צ'מפיונים
בסוג זה של ספורט, אשר התנהל
תמיד אחר ארוחת הערב בחדר נופש
קצינים ובדרך כלל, מחלקת סיפון
משחקת נגד המכונה.

מחוסר ברירה, הוא גם למד להכיר את
בעיות הימאי הישראלי. אני חושב
שבסופו של דבר, ריינולדס חיבב
אותנו. לא יתכן שלא, הואיל וכל הזמן
ניסה ללמד אותנו הישראלים הלכות
דרך ארץ אירופאיות. עד מהרה למד
מעט עברית, ומה פירוש "האיש
הזקן", ושוב אי-אפשר היה לדבר
אודותיו מבלי שידרוש לדעת במה
העניין. אני מודה, כי חיבבתי ואף
הערצתי את הימאי השרוף הזה אשר
טרח והרבה ללמדני עבודת ספנות.
הרשימות הרבות אשר הכנתי מפיו
היו לי לעזר רב בשנים בהן הפלגתי
כחובל ראשון. זכרתי אותו תמיד
לטיוב. שנים אחדות לאחר עזובי את
הגלעד, הגענו באונייה אחרת לסדרת
תיקונים בגמל פאלמאות' שבדרומה
של אנגליה. נח - אז קצין הקירור
הראשי של הרב-שן ואנוכי, יצרנו
קשר עם רב-החובל ריינולדס, אשר
בעת ההיא לא הפליג עוד עקב בעיות
בראות, ויצאנו למסע לילי ארוך
ברכבת לביתו שבעיר בארי בוילס.
הזקן הקשוח הזה התרגש ביותר
לנוכח תשומת הלב שזכה לה
ממיקודיו לשעבר.

אירוע מיוחד באונייה היה טקס
משחק הצוהריים: לאחר ארוחת
הצוהריים היינו פרדי ואנוכי
מתיישבים לשחק את משחק הקלפים
המפורסם באוניות - "טאץ".
ריינולדס הזקן לא ויתר על המשחק
הזה: הוא ודולינגר ושרמן המכונאי
הראשי היו מתכנסים ונעמדים
מעליו תוך השמעת קריאות עידוד או
בוז או מתן הערות והוראות הפעלה.

מכאן השם "משחק הצופים", לאמור:
שניים מזיזים את הקלפים וקהל
הצופים הינו המשתתף הפעיל.
טיבן של ההפלגות הארוכות הן
הרחק מהבית הביא לכך, כי בין צוותי
האוניות הן נרקמו יחסי ידידות
וקרבה שלא מצאתי כמותם באוניות
הקו. לא אפשרנו לאנשים להיות לבד.
נהגנו להתכנס יחדיו, בעיקר לאחר
ארוחת הערב, בין אם בחדר הנופש
ובין אם בתא של אחד מאיתנו,
ולהעביר ערב בצוותא. למדנו להכיר
איש את רעהו והיה סיוע הדדי בכל
המובנים. היו אנשים שראיתי בהם
בני משפחה במלוא מובן המילה משך
שנים רבות. עם חלקם נפגשתי שוב
באוניות אחרות ואפילו בחברות
אחרות, וזו הרגשה אחרת להצטרף
לאונייה ולפגוש באותה "גווארדיה
ישנה" משנים עברו.

צוות הסיפון והמכונה (הדירוגים)
באוניות הבנות, הרכב ברובו
מאקוודוריאנים. היו בלון ואורטנה
והיה ח'אראמיז והיה חוליו המגיש
בחדר אוכל קצינים. אחדים מהם
המשיכו להפליג באוניות אליים שנים

"קוף בגנות" שיטטי

רבות לאחר חיסול צי אוניות הבנות.
חוליו למד לדבר עברית כאחד מאיתנו.
כאשר הגענו ל"נמל הבית" הקבוע
שלנו, הלא הוא גואיאקיל באקוודור,
חגיגה היתה לצוות ולנו וחוליו
התעקש לקחתנו במונית לראות את
ביתו ובני משפחתו. בגואיאקיל שדדו
את אשתו של המכונאי הראשי
היוגוסלאבי. כך, באמצע היום במרכז
העיר. מאז, נהגנו לרדת לעיר

בקבוצות בלבד ובבגדי עבודה.
בגואיאקיל אסור היה להותיר דבר על
הסיפון מבלי שהוא מרוחק דרך קבע:
עוד בדרכנו במעלה הנהר, נהגנו למרס
את כל הציוד מסירות ההצלה, כולל
המצפן הסטנדרטי מהגשר העליון,
גלגלי הצלה, חבלים ומה לא, ולאחסן
הכל תחת מנועול ובריה עד צאת
האונייה לים. מה שלא אוחסן - לא
נמצא עוד באונייה בצאתה לים.

ערב אחד, במהלך טעינת אשכולות
הבנות לתוך ספנות האונייה, אירחתי
את קונסול הכבוד של ישראל
ופמלייתו לארוחת הערב. כל הקצינים
לבושים בלבן. נר החובל הראשון
נמצא כמובן לימיני של ריינולדס
"הזקן", ואני לבדי - על כל האונייה:
ארבע ספנות וארבעה סיפוני ביניים
בכל ספנה. איזו נאווה! הטעינה
בגואיאקיל וכן בגמלים נוספים
באמריקה הלטינית התנהלה בשיטה
הבאה: הסוורים עולים ויורדים
מהארבות הצמודות לדופן האונייה
על-גבי כבש עץ צד ונשיאים על
כתפם את אשכולות הבנות. הכל
בריצה, כמובן. רק בשנים מאוחרות
יותר החלו לשלוח אשכולות בנות
כשהם ארוזים בארגזי קרטון. יום
אחד החלה מהומה רבתי על הרציף
(נדמה לי, שזה היה בגמל גולפיטו
בצד הפאסיפי). ארגז אחד כבד

במיוחד נפתח על-ידי הסוורים על
הרציף, ומה מתברר? משהו בבית
האריזה כנראה חמד לו לצון וקיפל
סביב אשכול הבנות נחש "בוע" כבד
באורך שני מטרים. נחש הפיתון היה
מנומנם עקב קירור הבנות בקרונות,
ולכן לא הפגין פעילות רבה. אך
המקומיים לא לקחו שום סיכון. ככלל,
היינו מגלים לאחר צאת האונייה לים
קופים קטנים שהתחבאו באשכולות
וכן רמשים ושרצים שונים ומשונים.
כמובן, שניתן היה לרכוש

מהמקומיים, גם בצורה מכובדת יותר,
חיות מזרות, כגון דוב הדבש או תוכי,
אך ריינולדס הזקן תמיד עמד על
המשמר בעניין חיות על אונייתו.
באוניות הן למדנו לדבר ספרדית על
בורייה. אחרת, איך מסתדרים עם
הצוות ועם המקומיים והמקומיות?
היו לגלעד מספר נמלי בית סביב
העולם, כאשר הבית האמיתי רחוק
והסיכוי להגיע אליו באונייה שואף
לאפס. נמל קייפטאון היה "נמל בית"

על-גבי סרטי הקלטה שאנשי אליום בארץ טורחים לאסוף ולשלוח למרחקים. תמיד לקראת החגים. ממונטבידיאו הפליגה הגלעד לחוף המערבי דרך מיצרי מגלאן. עימנו על האונייה היה נתב המקומי (מה"לידים"), שלקחנו עימנו לצורך המעבר. האיש הגיע לאונייה עם סט מפות עתיקות יומין. הוא לא בטח במפות האמריקניות החדשות. גם מצפן הג'ירו לא כל כך עורר בו אמון והוא דרש לבצע כיוול של המצפן המגנטי בטרם נצא לדרך. איש תזון היה הנתב ההוא, משום שברגע בו נכסנו למיצר המזרחי - פסקה פעולתו של מצפן הג'ירו ולא

התחדשה עוד עד שתוקן בנמל לימה. המעבר במיצרי מגלאן בשלהי הקיץ הדרומי היה חוויה בלתי נשכחת: השמש שוקעת ב-11 בלילה וזורחת בשתיים לפנות בוקר. נופי בראשית ללא נפש חייה, דרומית לעיר פונטה ארנאס, אך אלפי אריות-ים וציפורי קוטב נראים על החופים הסובבים אותנו ועל השוניות הרבות. קרחונים כחולים גולשים לתוך הפיורדים ואת האונייה מלווה דרך קבע להקת אלבטרוסים, אשר מוטת כנפיהם מעל לשני מטרים. אלו מרחפים דרך קבע מאחורי הגלעד וממתנים למנת הזבל היומית. בעת ההיא עוד מקובל היה להשליך לים כל פסולת. הנמלים היו מיוחדים ועל אף שימי השבת (lay days) של הגלעד היו מעטים וקצרים, ניתן היה לטייל ולסייר. היינו צוות טיולים מאורגן

המנה משפחתית עם נשות הים אמריקניות במסעם קפואים-סרד, בלימה-סרד.

הנבעתי חודשים ארוכה. מחליפו של גוד הוא קצין ימייה אנגלי לטיקבר. מר לסלי גרין. סקט ולעולם אינו מרים את קולו ותמיד מחייך, גם כשהוא רוגז. החלפת המשמרות בגשר לעולם אינה מסתיימת בזמן, כי סיפורי הים של גרין, ובמיוחד החמשירים וה"פואמות" שאני רושם מפיו, נמשכים עוד שעה ארוכה. בעת ההיא, צוות האונייה מגובש ביותר: כמעט ואין ערב בלא התכנסות חברתית. להזכירם: זו התקופה שבה מקבלים לאונייה ארגז סרטים של החברה וול פורט - וזהו זה. בסחר הנוד מגיעים למצב שבו רואים סרט אחד המש או שש פעמים, בטרם מגיעה הזדמנות להחליפו באחר עם אחת האוניות שבנמל הבא. דרישות שלום המשפחות בארץ מגיעות

כזה עבור כל האוניות הישראליות שנהגו לפקוד אותן. הכל בזכות הג'נ' שפירא, מידידי ליגת יורדי הים הישראליים בדרום-אפריקה (כך, בתרגום מהמקור). היא נהגה להגיע לאונייה ולדאוג להעסיקנו בשעות הפנאי בטיולים ומסיבות בחברת הנערות היהודיות מהקהילה המקומית שגייסה למטרה זו (אולי קיוותה להצליח גם בעסקי שידוך?). כל איש צוות זכה בתשורה נאה ואף נוצרו קשרים עם משפחות מקומיות למשך שנים. קשר כזה היה לי בזמנו עם משפחת לצרוס ממיוזנברג שליד קייפטאון ואולי בזכותו, אחד מבני משפחה זו עשה מה שנקרא "עלייה" לישראל.

דצמבר 1965 בנמל מונטבידיאו. לדינו על הרציף נמצא המונומנט המפורסם של העוגן ושרשרת המלדה, אשר הוצאו מאוניית המערכה הגרמנית הגראף שפי, שהוטבעה בקרבת מקום על-ידי הסיירת הבריטית אכילס וחברותיה. הגלעד טענה חלקי פנים קפואים של בקר המיועדים לנמל לימה בפרו. מחצית ממחסני האונייה כבר היו טעונים בבשר כבש קפוא (כבשים שלמות) שהוטען בבואנוס איירס. בלימה יתברר, כי בספנה מס' 3 קיימת בעידה איטית, שכנראה החלה עוד בנמל הטעינה, וזו תגרום - למרות הטמפרטורה הנמוכה של 18 מעלות מתחת לאפס - לחריכה של שבע כבשים. קשה לומר שהבשר ניצלה. הוא פשוט היה שרוף ולא צלח עוד למאכל אדם. בנמל מונטבידיאו - חילופי צוות. גור

שחר מדולי על סיפון הגלעד במיצרי מגלאן.

ומנוסה וזמנו אפילו טיולים ברכבת למטעי הבנות, לראות כיצד הם מצליחים להכניס קופים קטנים לבין האשכולות...

נוח זונבנד קצין הקירור היה ידידי הטוב, אז בימי האוניות ההן ובשנים שלאחר מכן. בעת שהפלגנו בגלעד הותרנו בארץ (כל אחד לחוד כמובן) את חברותינו, אשר כעבור שנים אחדות הפכו להיות לרעיותינו (עד עצם היום הזה). אכן, זו היתה ידיו: כשהצטרפה הריבשן לצי אל-ים ונוח היה בצוות שקיבל אותה, כתב לי, שאונייה זו אינה בדיוק הגלעד, אך האיץ בי להצטרף אליו ואל פרדי והאחרים שכבר היו באונייה. כמובן שהצטרפתי לבישן. הצוות היווני שמסר לנו את האונייה, טרח להותיר אחריי הרס וזוהמה. חודשים רבים לקח לנו לשקם את האונייה, אשר בימיה אף נשאה נוסעים בתאים מיוחדים שצוידו באמבטיית! להר בשן היה אפילו בית חולים ובו שלשה מדורים, כולל שולחן לידה לנשים... אבל סיפוריה של הבישן היוו סיפור אחר, שיישמר למועד אחר. במשמרות הלילה הארוכות, היה נוח נוהג לבקרני בגשר ושיחותינו התמשכו והתמשכו. היה שלב, שנוח החליט, בעקבות ביקוריו התכופים בגשר, שאולי יעשה הסבה למחלקת הסיפון. בסופו של דבר ירד גם הוא מהים וכיום הוא איש עסקים ביחד עם חיים עבדי - אף הוא מיוצאי הגלעד - ועסקיהם חובקים מדינות באפריקה.

שלא יעלה ספק אצל מי מהקוראים: לא הכל התנהל על מי מנוחות באונייה. היו גם תקופות קשות. הריחוק הממשי מהבית משך חדשים ארוכים היה קושי מהותי וכרגיל, היו גם חיכוכים בין אנשי הצוות. מילים או התבטאויות חסרות כוונה או משמעות מקבלים בים פירושים שונים וסודרים ומצאים מהקשרם. באונייה שבספינת הים המצב עוד היה קשה שבכתיים. רישת תמיד המציקן התרין.

גם קשיים אובייקטיביים שאינם תלויים באיש מהצוות התעוררו כפעם בפעם. בתקופה מסוימת היה קושי לחוכרי האונייה להשיג מטען (canvassing) והגלעד החלה לנוע מקצה אחד של האוקיאנוס לקצהו השני וחוזר חלילה, בהתאם להוראות החוכרים, מבלי שבמועל פקדנו נמל כלשהו. 55 יום של ים ושמיים. הגענו למצב של אפס ירקות ודברי חלב וכמעט אפס בשר ומוצרי מזון בסיסיים. אז קיבלנו הוראה להפליג לנמל טורבו בקולומביה.

נמל הבנות של טורבו היה מעגן פתוח במפרץ מול הנינגל וה"עיר" טורבו (כפר עלוב למראה) נמצאה במרחק שלוש שיעות הפלגה בסירות נהר המונעיות במנוע חיצון. רב-החובל רייטלדס שלח אותי ואת האלחוטאי ל"עיר" לרכוש מזון לאונייה. זה היה מחזה מוזר! שני זרים מסתובבים בין החוזרים ודוכני השוק והתנויות המעטות שנמצא בהן מזון, ופשוט מרוקנים את כל מה שיש שם. סוכן האונייה ארגן חבורת ילדים והם

השתרכו מאחורינו ונשאו למזח הסירות את כל המשא ההוא. בסוף היום, כאשר עמדנו להפליג בשיירת הסירות חזרה למקום עגינתה של הגלעד עם המזון לצוות האונייה הרעב, החלטתי להפתיע את כולם ורכשתי שני שקים של אגוזי קוקוס (נדמה לי, שמחירים היה אז 10 סנט לאגוז). לתומי סברתי, שבתור קינוח לארוחה זה יהיה מעדן. תארו לעצמכם את הטבח עומד עם מקדחה חשמלית וקורח את פיקות האגוזים להוציא מהם את החלב, ושוליייתו עוזר לו בפטיש לפיצוץ הקליפה! אני לא יכול להיזכר אם מישוהו מלבדי טעם מהאגוזים הללו...

טורבו הפכה להיות עבור אוניות הבנות לעיר מקוללת. באחת הפעמים שבהן פקדה אותה הבישן, התפתחה תגרה בין איש צוות ישראלי לבין צעיר מקומי בבית המרוח שלידי מזח הסירות. עד מהרה הסתיימה התגרה בשליפת סכין "משאטה" ארוכה על-ידי המקומי ואיש הצוות שלנו נפצע אנושות ולאחר מכן נפטר. לא אהבנו את המקום ההוא.

והיו כמובן גם סערות ים קשות, שהשפעתן על אוניות קטנות שונה מאשר על אוניות הוצור הענקיות. באחת הפעמים יצאנו מטוקיו לסן-פדרו שבקליפורניה. תוך יום, התהפך עלינו האוקיאנוס ומהר למדנו לדעת, כי אנו מצויים היישר במסלולה של סופת טייפון עזה. חרגילי ההתחמקות של האונייה הרחיקו אותנו מילים רבים מנתיבנו. בהגיענו לסן-פדרו הוספנה האונייה ובדיקות המפקחים הימיים התגלו סדקים בחיבורי המחיצות הרחביות למעטה האונייה. אלו היו תוצאותיה של אותה סופת טייפון. ועוד אני זוכר יום אחד לאחר היציאה מנמל קייפטאון, כאשר מוישה גרופר - אז המכונאי הראשון של הגלעד, נפצע במהלך עבודתו במכונה והורדנו אותו במפרץ מוסול שבחוף המזרחי לגוררת שייצאה החוצה מהמפרץ, לקחתו לבית-החולים. והמכונאי הראשי היוגוסלאבי ואשתו עמדו על הסיפון ובכו...

גרופר ואני נפגשנו לאחר מכן במסעות ים נוספים באוניות אחרות. כפעם בפעם אנו עדיין נפגשים והר גלעד מימים עברו מועלית שוב ממרתף הזכרונות...

הגלעד בנמל ניו-יורק

השינוי העצום שחל בברית המועצות מאז תחילת עידן הפרסטרויקה בא לידי ביטוי בצעדי ענק מביקור לביקור קשה להכיר או להבין, שרק לפני מספר חודשים, בביקורי הראשון, עבר עלינו סיוט ארוך ומתמשך. צעדינו נבדקו בקפדנות מרגע הירידה מכבש האונייה: חיפוש עד כדי הפסיקה בשער הנמל, משמוש בחפצים וחקירה על כל פרט סתמי, כמו גומי לעיסה, סיגריות, פחיות שתייה וכדומה. כך גם מבטיחה חורה: בדיקה יסודית, שמא אנחנו מוציאים דבר ערר כלשהו מהמדינה, שבלאו הכי אין מה לקנות בתנויותיה הדיקטת האם יש מצרכים בחלונות הראווה הם לתצוגה בלבד, או הקמרה על חורה לאונייה בחצות, ולא - אתה צפוי לקבוצות או לאיבוד הפס ולריתוק.

הרבה זה מלא, בביקורי האחרון בטאלין (הנמל החדש, מערבי לכל הדין) הברחה - השיטה עדיין קיימת אך כמעט שאינה מתועלת. אם אכן מתעוררת בעייה כלשהי היא ניתנת למחקר ומצויה בשקיה הריף פלוס סיגריות. כולם שם מתחילים לתענות - מאנשי רשויות המכס דרך השוטרים העד למסעירים. הכל השתנה: היה היתר מיוחד לחזור לאניה ב-2000 לפחות ביקור, אנשים שלא עמדו בלוח הזמנים כלל לא התחזו ולא נענשו, בשער נבדקנו בצורה סמלית,

החניית מלאות, המסעדות פתוחות, האנשים חייכניים - זו נראה שונה ומתקדם הרבה יותר.

אוניית תמורת מסוג ה"סמסון" שוהה בנמל כשבוע ויותר, וזה פרק זמן המאפשר היכרות טובה ויסודית עם אותה עיר. את מפת העיר, פלוס הסברים ועזרה, ניתן לקבל בכל Seamen's Club מאותה בחורה האחראית על צוות האונייה. היא דוברת מספר שפות ומזכה אותנו בטיפול אדיב וחייכני לכל אורך שהותנו בנמל.

החלפת כספים, בניגוד לפעם הקודמת, נעשתה בבתי מלון או במקומות מותרים במרכז העיר. במטרה למנוע הפתעות, חשוב לשמור את הקבלות, לנהל דף חשבונות של הוצאות שוטפות בזמן היותנו בנמל ולדאוג שיהיה תיאום עם כסף שהוצרה.

בלנינגרד, טאלין וריגה (וכנראה בכל עיר אחרת בברית המועצות), הדגש על תרבות לכל דורש הוא כה חזק, שבזמן הקצר שעמד לרשותנו קשה היה להספיק ולבקר בכל המקומות המוצעים במחירים ממש מצחיקים.

בביקורי בלנינגרד סיירו במקומות רבים מאחר ונשארו שם כחודש ימים. האפשרויות היו רבות ומגוונות: ביקור באונייה "אורורה" המפורסמת, ארמון החורף במרכז לנינגרד על 6,000 פריטי, האנדרטה והמוזיאון להנצחת הנצחון על נמליאון, האנדרטה ללוחמי העיר במלחמת העולם השנייה. וזה רק אפס קצהו של ההיצע האדיר: עוד ראוי לבקר

מרוסיה באהבה

רשמי מסע ה"סמסון" לברית המועצות

מאת: איציק חביב

זו הפעם השנייה, שבחלקי נפלה הזדמנות נפלאה - לבקר בברית המועצות, בחלקה הצפוני שלחופי הים הבלטי, באמצעות האונייה "סמסון". החוויות הרבות שעברנו - ביחידים ובצוות - עודדו אותי לשתף גם אתכם "על קצה המזלג" ברשמים של ישראלים במדינה, שרק לפני מספר שנים היתה זו "משאלת לב" או חלום לבקר בה.

במוזיאון הימיה, הטכנולוגיה והמדע, במוזיאון הזואולוגי, במבני השלטון מזמנו של פטר הגדול המשמשים היום מבני האוניברסיטה של לנינגרד, במטרו המפואר, במרכז העיר. וכמובן בעיירה הסמוכה ללנינגרד – פטרוגריץ, שבה שוכן ארמון הקייזר של פטר הגדול, מעין גרסה צנועה של ארמון ורסאי. בנוסף ניתן לבקר בקתדרלות מפורסמות הממוקמות במרכז העיר, על כיפותיהן המוזהבות/מוכסמות/עשויות נחושת. הגדולה והמפוארת בהן, הנקראת "איזיקיאה", מתנשאת לגובה של כ-103 מ' וממנה ניתן להשקיף על כל העיר.

הצד השני של חיי התרבות הם הצגות התיאטרון או המחזמר, כשאינן בעייה בהשגת כרטיסים לכל דורש. הבעייה היחידה היא "קשויי שפה" ולכן עדיף ללכת למחזמר. בלנינגרד נהנינו מהופעתה של זמרת החיך סוזי קוואטרו. בריגה חזינו במחזמר מרשים ביותר, שבו הוצגו קטעי הצגות מפורסמות באנגלית וקטעי סרטים יפניים, שברצף עוד טרם ראינו.

ואם כל זה עדיין לא מספיק והשגרה הרגילה היא שבעייתית אתכם, גם כאן צמיה לכם הפתעה: בכל מלון שמכבד את עצמו, תמורת פיזור כספים ביד נדיבה, ניתן לקבל יריב בלתי נשכח.

איראפטר כמובן להתעלם מהנושא היהודי ובראשו העלייה, המסוקרת כל כך בארץ. ישראלים ברוסייה, היינו עדים לתהליך בשלבי התארגנותו מצידו האחר.

כמהני בכל נמל, אני משתדל לבקר בבית הכנסת וליצור קשר עם יהודי המקום. בברית המועצות הרגשתי חובה מיוחדת לעשות זאת ואכן, זו היתה חוויה מרגשת מאד בכל סקס שבו ביקרנו.

בלנינגרד נקלענו יוני, מוקי, בנג'מין ואני למפגש של הרב קרליבך, המפורסם והידוע בשם "הרבי המזמר", יחד עם נציגי קהילות יהודיות מארה"ב ויהדות לנינגרד. לאחר התפילה היתה ארוחה חגיגית, וכשהתברר לנוכחים שאנחנו ישראלים התלהבות היתה כפילה. בטאלין, לאחר חקירה מאומצת ובסיוע נהג מונית, הצלחנו – יעקב טפייאר וואני, למצוא את בית הכנסת היחיד בעיר. זהו מבנה מוזנח וקטן באחד הפרברים, ללא שום סימן וזהו חיצוני. כשנכנסנו לבית

הכנסת נתקלנו במבט ממוחד וחשדני של כמניין המתפללים שתהו על מהות ביקורנו. כשנדע להם על היותנו ישראלים היה קשה לעצור את התרגשותם ושמחתם. רוב המתפללים היו מעל גיל חמישים, חלקם ביקרו בארץ או שמעו מקרובי משפחה על הנעשה שם. בגמר התפילה הוצפנו במבול של שאלות, כשעיקר ההתעניינות היתה דווקא על ביקורנו בצוות ישראלי בטאלין.

העניין ריגש אותם מאד עם טיפה של אכזבה, שדגל ישראלי

לא מונף על האניה – נושא שחזר על עצמו מספר פעמים. מבית הכנסת הוזמנו לארוחה חגיגית לרגל חג השבועות, שאורגנה על-ידי מתנדבים יהודים אמריקנים המנהלים את בית-הספר היהודי ובית הכנסת בטאלין. השיחה התנהלה בעיקר לא על השכנוע לעלות, אלא על מה שנעשה בארץ בנושא העלייה ומה עמדתנו כישראלים בנושא.

בריגה אחר בית הכנסת היהודי באמצעות סוכן האונייה, ובו ביקרו רב-החובל יוסף מרוס ואיתו מספר אנשי צוות, כמו טוביש, בנג'מין ודוד לס. הם התקבלו בהתרגשות ובחמימות רבה עם עוד קבוצת תיירים מישראל.

ביוזמתי ובשם רב-החובל וצוות האונייה הצלחנו לאסוף כ-1,500 רובל, שאותם תרמנו לבית הכנסת בריגה באמצעות הסוכן היהודי באינפלוט.

ואיך אפשר שלא לכתוב על כמה סיפורים אישיים מרגשים, כמו ההתרגשות שאחזה באנשי הצוות ילידי ברית המועצות עוד בטרם ההגעה, התרגשות שהלכה וגברה עד ליום שבו הציבו את דגליהם שוב על אדמת "המולדת". מיותר להזכיר את הבעת הסיפוק וההנאה, שנראתה, לאורך כל שהותנו שם, על מניהם של בוריס בולטובסקי, בויז מיכאלי וטוביש לייב, התמזל מזלו של טוביש, והוא קיבל אישור לנסוע לעיר

יעקב טפייאר ובמרכז העיר העתיקה בטאלין

ברחבה של ארמון החורף בלנינגרד

בית הכנסת המפואר בלנינגרד

קתדרלה אחת מני רבות

הולדתו וילנא בליטא. המפגש המחודש עם קרובי משפחתו, שבחלקם היו בשלבי התארגנות לעלייה לארץ, היה מאוד מרגש ולא פעם אחת שמענו אותו חוזר ואומר: "זה הדבר האחרון שיכולתי להאמין, שאראה שוב את מקום הולדתי." לסיכום, אני מבקש לחזור ולהדגיש, שלדעתי זה מקום שאסור להחמיצו. לכל מי שמפליג לאזור אני ממליץ בחום לבקר שם ולעבור חוויות מרגשות במיוחד מעבר למסך הברזל.

זקוק על...

נשארים כאן לטוב ולרע.

המלחמה הסתיימה ואסאפאו החליט, שזה הזמן גם לסיים את הקשר עם מריקו. הוא יצא לאיטליה לחופשה מטרת שראכה 5 חודשים, אבל באמצע 1974 הוא שוב כאן. "היתה לי עבודה באיטליה ויכולתי להישאר שם בכף או לנסוע לכל מקום אחר בעולם. אף על פי כן, החלטתי לשוב לישראל - לחזור למקורות."

הביטוי "לחזור למקורות", במובנו היהודי, נשמע מדהים מכיון של אהרן אסאפאו רדה, אתומי בן דתו של ישו הנוצרי, שנולד וגדל והתחנך להיות סוחר ובעל-בית אי-שם באסמרה הרחוקה ברמת הגבוהות של אריתריאה. וזה ההסבר: "אני אוהב את ישראל, אני מרגיש ציוני, אני בעצמי לא מבין, מה מושך אותי לכאן. אני לא יכול למצוא תשובה לשאלה הזאת."

ביוני 1974 הצטרף אסאפאו לאל ים, ומאז הוא כאן - 17 שנים ברציפות. בשנים הראשונות היה במעמד של ימאי זר, אבל בסוף 1982 החליט שהגיע הזמן להוציא פנקס ימאי

ישראלי. היו קצת קשיים מובנים, אבל בסיוע אנשי אל ים, איגוד הימאים וכמה חברים טובים הוא הצליח להתגבר על המכשולים הביורוקרטיים, ובחודש מרץ 1983 קיבל לידיו את התעודה הנכספת.

תהליך הישראליוּצה של אסאפאו רדה לא הסתיים בכך: באותה שנה קיבל מעמד של תושב ארעי וב-1988 הוענקה לו אזרחות ישראלית. אזרח ישראלי צריך לשרת בצבא האבן, צב הגיוס לא אחר לבוא וביוני 1990 לבש אסאפאו את מדי צבא הגנה לישראל. לאחר טירונות בת חודשים הוא יצא לחברון לפעילות מבצעית של מספר שבועות וערך היכרות בלתי-אמצעית עם קוד החייה הישראלית בלעדית - האינתיפאדה.

עם השחרור שב אסאפאו להפליג. השנים הפכו אותו רגוע ומישיב יותר. אם בעבר, לא היה לו מקום מגורים בחוף וביתו היחיד היה האונייה, הנה בימים אלו ממש הוא שוקל לרכוש לעצמו דירה באילת. אם בעבר היה נוהג לנסוע לתקופות ממושכות לאיטליה ("היתה לי שם איוו חברה") ולפרק את כל כספו, עכשיו הוא מחושב יותר וחוסך כספים למען עתידו. ובחופשות יש עכשיו, לפעמים, עיסוק חדש: מילואים.

בחופשת החוף האחרונה שירת 32 יום ברמת הגולן ("חבל שזה נגמר כל כך מהר"). צה"ל העניק לאסאפאו מימד נוסף לאישיותו: "טוב שאני עושה מילואים, כי כך אני מכיר את הארץ. בקיץ שעבר ראיתי את רמת הגולן בפעם הראשונה ואז הבנתי מה המקום הזה שווה למדינה."

כישראלי לכל דבר, אסאפאו רדה מרגיש מעורבות בכל מה שקורה כאן. הוא קורא עיתונים, צופה בטלוויזיה, בעיקר בחדשות, ויש לו דיעות פוליטיות מנוכחות, שהמוטו שלהן הוא זה: "מה שטוב לישראל - טוב בשבילי."

- האם חשב פעם להתגייס? - לא, הדבר נראה לי חסר משמעות: "אני מרגיש יהודי. במעל, אני יודע יותר על היהדות - היסטוריה, חגים, מנהגים שונים, מאשר על הנצרות. אני עובד כאן, אני חי כאן, אני משלם מיסים, אני משרת את המולדת, אני רואה כאן את עתידו - אני ישראלי ולא שום דבר אחר."

- מי החברים שלך? - "כל אנשי אל ים הם החברים שלי והם המשפחה שלי."
- מה אתה עושה בליל הסדר? - "המון אנשים מזמינים אותי אליהם לסדר. אם אבוא לאחד - האחרים יעלבו, אז כדי לא לפגוע באף איש אני בורח לאילת."

זר ברכות

לנישואיך	רוזה שוויץ
לנישואיך	יצחק חביב
להולדת הבן	אלי נגר
להולדת הבת	יעקב טפיארו
להולדת הבת	ווייאן כהן
לבת-פעווה של הבת	פאירי בראון
לבר-פעווה של הבן	דורון נוסבאום
לבר-פעווה של הבן	יואל רגר
לבר-פעווה של הבן	ישראל פוקי
לבר-פעווה של הבן	שלמה פון
לבר-פעווה של הבן	פרוספר טולדט
לבר-פעווה של הבן	רפי שמואלי
לבר-פעווה של הבן	שלמה בן זקן
לבר-פעווה של הבן	משפחת הרץ
לבר-פעווה של הבן	אליהו סבח
לבר-פעווה של הבן	יוסף לוי
לנישואי הבן	גוזמן שייקה
לנישואי הבת	דורון אלעמי
לנישואי הבת	דוד אלבז
לנישואי הבת	שלוס אמיר

איחולים

להספכתך לרכי-חובל
לעלייתך בדרגה לחובל ראשון
להספכתך למכונאי שני
להספכתך לקצין רדיו

ברכות ליציאתם לגימלאות של:

יוסף סידס
שרה קופשטיין

כָּל זֶה אֵינוֹ מִשָּׁל וְלֹא חֵלוֹם
 זֶה נִכּוֹן כְּאוֹר בְּצִהְרִים
 כָּל זֶה יְכוּא מִחֵר אִם לֹא הַיּוֹם
 וְאִם לֹא מִחֵר אִזְ מִחֵרְתֵּימִים

מִחֵר אוֹלֵי כָּל הַמְּשׁוֹלִים
 אֲרִי בְּעֵדֵר צֹאן יְנֵהֵג
 מִחֵר יִכּוּ בְּאֵלֶיךָ עֹנְבֵלִים
 הַמּוֹן פְּעֻמוֹנִים שֶׁל חֵג

כָּל זֶה אֵינוֹ מִשָּׁל וְלֹא חֵלוֹם

מִחֵר יְקוּמוּ אֵלֶיךָ שְׂכוּנִים
 וְשִׁיר יְעוֹף בְּמִרְפָּסוֹת
 וְשִׁלֵּל כְּלִיזוֹת וְצִמְעוֹנִים
 יַעֲלוּ מִחוּךְ הַהִרְיוֹסוֹת

מִחֵר פֶּשֶׁהצָּבָא יִפְשֵׁט מִדִּי
 לְבָנוּ יַעֲבֹר לְדָם -
 אַחַר כָּל אִישׁ יִבְנֶה בְּשֵׁתֵי יָדָיו
 אֶת מָה שֶׁהוּא חֵלֵם הַיּוֹם

זֶה נִכּוֹן כְּאוֹר בְּצִהְרִים

EL YAM LOG

MAGAZINE FOR
 SEAGOING AND SHORE
 PERSONNEL OF "EL-YAM"

NO. 97

SEPTEMBER 1991